

Läkemedel på gott och ont–hur kan läkemedel påverka fallrisken?

Helén Lieberman-Ram, leg. apotekare
Projektledare, Nestor FoU-center
Helen.lieberman-ram@nestorfou.se

Finns det ett perfekt piller?

Positivt?

Negativt?

Läkemedel på gott och ont

+

- Lindrar symtom, håller kontroll, botar ibland
- Fler behandlingsbara sjukdomar idag
- Kan ge högre livskvalitet, klara av vardagen bättre
- Kan förlänga liv

-

- Många läkemedel
- Flera läkare inblandade
- Ingen ser helheten, behandlar symtom istället för grundproblemet
- Problem med biverkningar
- Brister i uppföljning
- Läkemedel istället för icke-farmakologiska alternativ

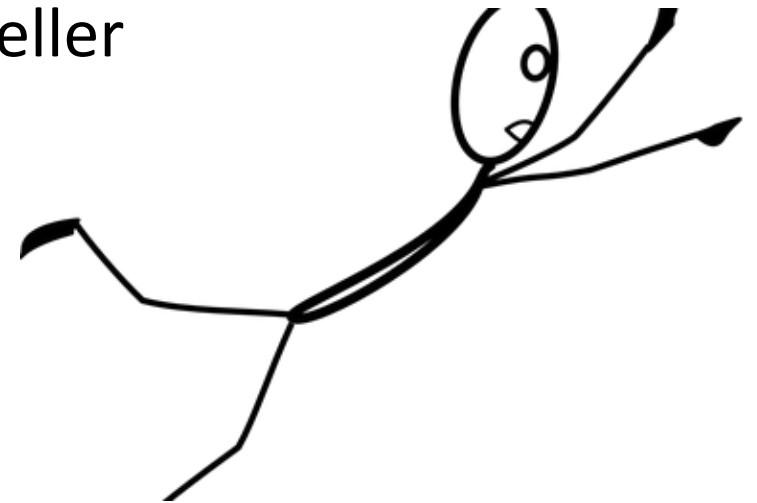
Problem

- Många läkemedel = multimedicinering
- Olämpliga läkemedel
- Risk för att läkemedel ”krockar ” med varandra
- Läkemedel kan ha olika namn men innehålla samma ämne

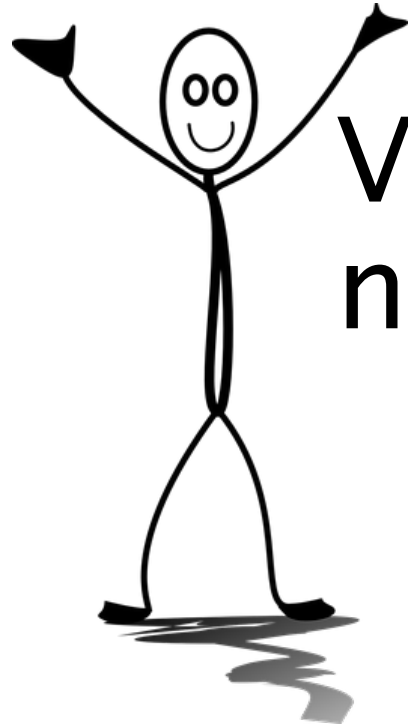

Tecken på biverkningar från läkemedel som kan öka risken för att falla

- Trötthet
- Yrsel, ostadighetskänsla, balansproblem
- Oklarhet, förvirring
- Problem med muskelrörelser, koordination eller reaktionsförmåga
- Muskelsvaghet
- Blodtrycksfall
- Hjärtklappning
- Svetteningar
- Illamående, magbesvär, förstoppning

Från Kunskapsguiden, Socialstyrelsen

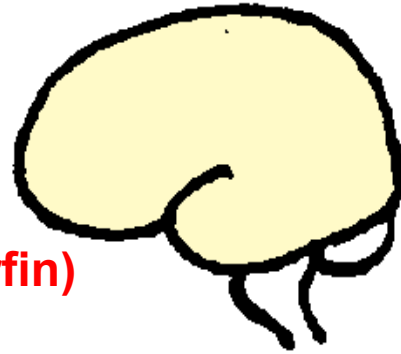
Vad händer i kroppen
när man blir äldre?

Ålder gör inte människor mer lika- snarare tvärtom

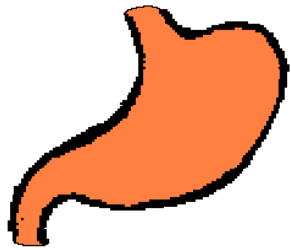

Vad händer i kroppen när man blir äldre?

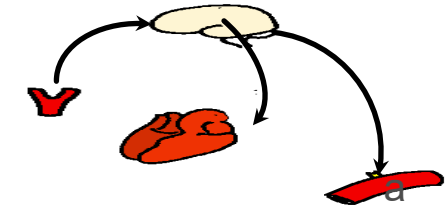
Lugnande mediciner
Sömnmedel
Starka smärtstillande (tex morfin)
Vissa andra läkemedel

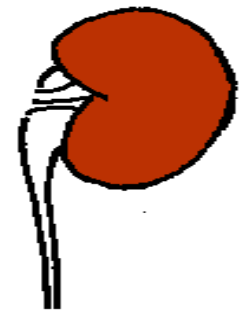
Trötthet
Förvirring
Yrsel, fall

Hjärt-kärl läkemedel
Läkemedel som påverkar blodtrycket

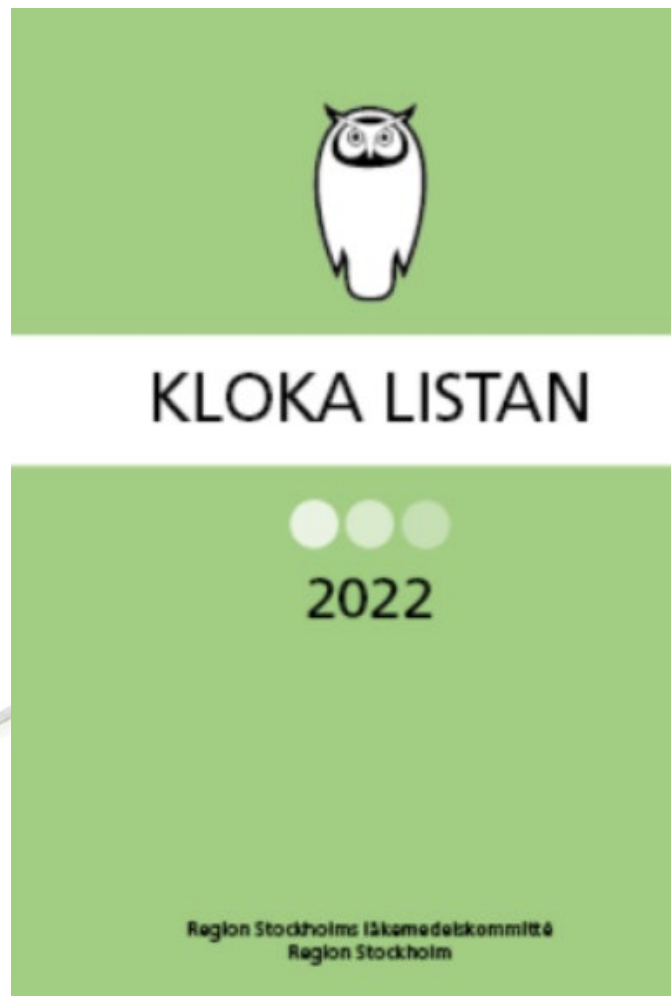
Yrsel
Blodtrycksfall
Svimning

Läkemedel som kan öka risken att falla

- Smärtstillande läkemedel av morfintyp
- Lugnande medel och sömnmedel
- Antidepressiva medel
- Medel mot psykos/psykossjukdom
- Läkemedel som kan sänka blodtrycket
 - *läkemedel vid högt blodtryck, hjärtsvikt och kärlkramp*
 - *vätskedrivande medel*
 - *medel vid Parkinsons sjukdom*
 - *vissa medel mot prostataförstoring*

Olämpliga läkemedel för äldre

Denna lista omfattar läkemedel med hög risk för biverkningar hos äldre. Preparaten bör endast användas om det finns särskilda skäl för det. Det ska vidare finnas en välgrundad och aktuell orsak (indikation) för att använda läkemedlet och läkaren ska ha bedömt att den förväntade nyttan med läkemedlet står i rimlig proportion till riskerna. Behandlingen bör också följas upp och omprövas regelbundet med täta intervaller. Kontakta förskrivande läkare för mer information.

Listan speglar indikatorn ”Preparat som bör undvikas om inte särskilda skäl föreligger” som ingår i rapporten Indikatorer för god läkemedelsterapi hos äldre (Socialstyrelsen 2017-6-7). Följande läkemedel ingår (augusti 2018)

Långverkande bensodiazepiner	Glibenklamid	Läkemedel med antikolinerga effekter (forts.)
Är lugnande och sömngivande läkemedel	Ett diabetesmedel	
Apodorm	Daonil	Leponex
Diazepam	Glibenklamid	Lergigan
Flunitrazepam		Levomepromazine
Mogadon	Läkemedel med antikolinerga effekter	Ludiomil
Nitrazepam	Används t.ex. vid urininkontinens, som lugnande medel och i vissa preparat mot smärta	Metylskopolamin
Stesolid		Morfin-Skopolamin
Tramadol	Läkemedel med antikolinerga effekter	Norflex
Mot smärta	Används t.ex. vid urininkontinens, som lugnande medel och i vissa preparat mot smärta	Norgesic
Dolatramyl	Akineton	Nozinan
Gemadol	Alimemazin	Oxikodon-hyoscin
Nobligan	Amitriptylin	Oxybutynin
Tiparol	Anafranil	Pargitan
Tradolan	Atarax	Postafen
Tramadol	Atropin	Proklorperazin
	Buscopan	Prometazin
	Calma	Robinul
	Clozapine	Saroten
Propiomazin	Defrusitol	Scopoderm
Används vid sömnesvär	Ditronan	Sensaval
		Sialanar

För dig som är ...

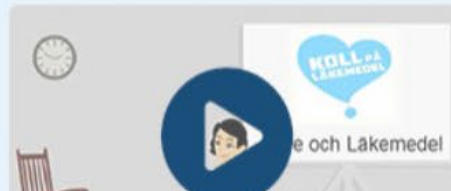

Sökning

[Om projektet](#) | [Guider & Råd](#) | [Utbildningar](#)

[Okloka listan](#) | [Press](#) | [Om webbplatsen](#)

Utbildningar – äldre och läkemedel

Har du koll på dina läkemedel?
Läkemedelsbehandling för äldre

 [Mer om Koll på läkemedel](#)

Okloka listan

Beställ

Patient och anhörig

Förskrivare och vårdpersonal

Symtom av medicinen? PHASE-20

Vad kan du själv göra för att förebygga fall?

- Regelbundna uppföljningar av läkemedel du använder
- Fyll i Phase-20 inför ett läkarbesök
- Göra läkemedelsgenomgång med din läkare
- Var observant på hur du reagerar på en ny medicin
- Extra försiktighet om du fallit tidigare
- Lagom med alkohol

PHASE-20, en skattningskala för möjliga läkemedelsrelaterade problem

PHASE-20 — skattningskala för möjliga läkemedelsrelaterade symtom

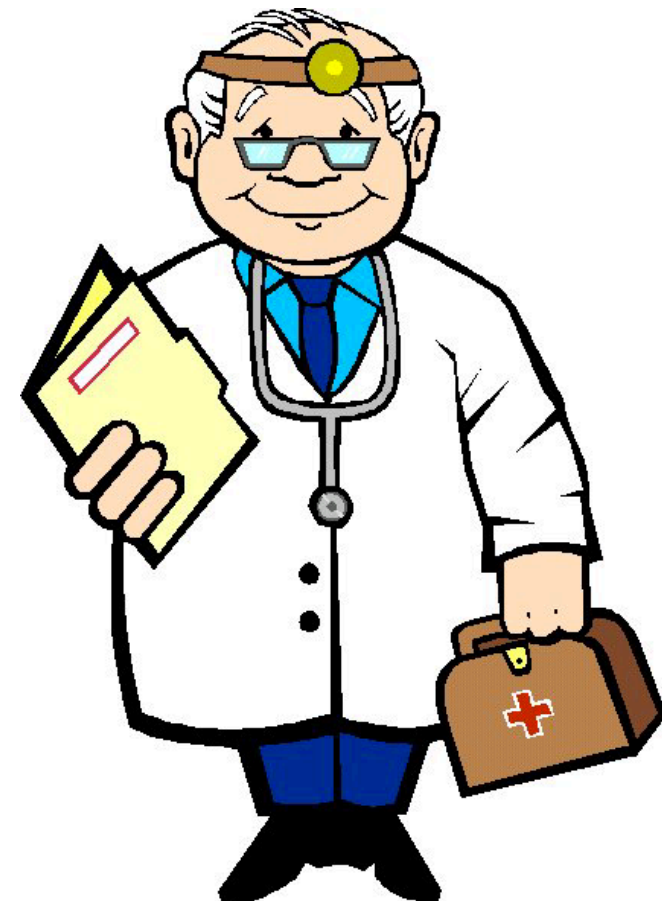
Du hittar information om PHASE-20 samt instruktion för ifyllnad på baksidan

Namn	Personnummer	Datum			
Fyller i enkäten ☐ Självständigt ☐ Med stöd av närstående ☐ Med stöd av vårdpersonal					
Namn:					
Markera rutan vid det alternativ som du bedömer bäst motsvarar besvärnivån under de senaste två veckorna. Lämna förtydligande kommentarer i marginalen vid behov. Ringa in de besvär som stämmer bäst och stryk över de besvär som inte stämmer.					
	Inga besvär	Små besvär	Måttliga besvär	Stora besvär	Kommentar
1. Yr/ostadig/faller lätt	☐	☐	☐	☐	
2. Trött/dåsig/orkeslös	☐	☐	☐	☐	
3. Sover dåligt/mardrömmar	☐	☐	☐	☐	
4. Ont i magen/ont i bröstet	☐	☐	☐	☐	
5. Huvudvärk	☐	☐	☐	☐	
6. Nedstämd	☐	☐	☐	☐	
7. Orolig/ängestfylld	☐	☐	☐	☐	
8. Lättirriterad	☐	☐	☐	☐	
9. Glömsk	☐	☐	☐	☐	
10. Dålig aptit	☐	☐	☐	☐	
11. Muntorr	☐	☐	☐	☐	
12. Illamående/kräks	☐	☐	☐	☐	
13. Diarré	☐	☐	☐	☐	
14. Förstoppning	☐	☐	☐	☐	
15. Hjärtklappning	☐	☐	☐	☐	
16. Svullna ben/anklar	☐	☐	☐	☐	
17. Andfådd	☐	☐	☐	☐	
18. Tåta trängningar/ urinläckage	☐	☐	☐	☐	
19. Klåda/utslag	☐	☐	☐	☐	
20. Annat, till exempel smärta (ange vad)					

www.regionuppsala.se/phase-20

Viktigt att tänka på!

- Be gärna någon anhörig eller vän att följa med till läkaren
- **Sluta inte ta medicinerna utan att rådfråga läkaren.**
Berätta om du inte vill ta dina mediciner och varför.
- Ställ frågor
- Fråga efter en **läkemedelsgenomgång**
- Be om en uppföljning
- Fråga läkaren eller någon annan du har förtroende för vad du kan göra mer för att minska risken för att falla

Här finns mer att läsa om äldre och läkemedel

- www.kunskapsguiden.se – Socialstyrelsen
- <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-5-5.pdf> - Riskerar du att falla på grund av dina mediciner? Socialstyrelsen
- <https://janusinfo.se/praktiskinformation/alldreochlakemedel.4.72866553160e98a7ddf1d6c.html> - Janus- information, Region Stockholm
- <https://www.1177.se/Stockholm/behandling--hjalpmedel/behandling-med-lakemedel/rad-om-lakemedel/att-ta-lakemedel-nar-du-ar-alldre/#section-21029> – Vårdguiden 1177
- www.kollpalakemedel.se – SPF och PRO tillsammans, Koll på läkemedel
- www.nestorfou.se/nestor_publicationer/ma-bra-med-eller-utan-lakemedel/ - Må bra med eller utan läkemedel, Nestor FoU-center